

‘DE INDUSTRIE DICTEERT’

Socioloog Barbara Katz Rothman ziet parallel voeding en geboorte

De voedselindustrie en de geboortezorg beïnvloeden twee essentiële zaken in ons leven. De Amerikaanse socioloog Barbara Katz Rothman ontdekte veel parallellen tussen de twee. “Epiduralen worden op dezelfde manier verkocht als chocoladekoekjes en pizzas. De industrie dicteert.” Zij roept verloskundigen op na te denken hoe keuzes worden gestuurd en wie heeft daar belang bij heeft.

“Ik gebruik ons dagelijks eten en de voedselindustrie om geboorte uit leggen. Mensen beginnen te begrijpen dat de industrialisatie van ons voedsel niet goed is. Ze hebben het contact met de oorsprong van voedsel verloren en hebben geen zeggenschap meer over het productieproces. De geboortezorg is net zo goed geïndustrialiseerd en is niet méér in het belang van zwangeren dan dat de voedselindustrie in het belang is van de consument. Epiduralen worden op dezelfde manier verkocht als chocoladekoekjes en pizzas.” ‘A bun in the oven’ betekent letterlijk dat er een broodje in de oven ligt, maar het is ook een Angelsaksisch synoniem voor zwanger zijn. Een mooie titel voor het boek van Katz Rothman die tijdens de zwangerschap van haar eerste kind betrokken raakte bij de geboortezorg. De New Yorkse sociologe wilde thuis bevallen en begreep niet waarom een ziekenhuisbevalling veiliger zou zijn, zoals iedereen beweerde. “I just didn’t get it.” De ervaren gynaecoloog die uiteindelijk bereid was haar te begeleiden bleek onzeker in de thuissituatie. “Zo vergat ze mij er aan te herinneren regelmatig mijn blaas te legen. In het ziekenhuis zorgt de verpleegkundigen hier voor. Totdat ik een overprikkelde baarmoeder kreeg. Kennis is vaak ‘situation-based’. Kijk bijvoorbeeld naar de kennis over de duur van de ontsluiting: die is voornamelijk gebaseerd op studies waarbij vrouwen in bed lagen, meestal op hun rug.”

Ambacht

Katz Rothman begon de Amerikaanse geboortezorg te onderzoeken, schreef boeken over moederschap en reproductieve technologieën, schreef over adoptie en over etniciteit en deed vergelijkend onderzoek naar screening tijdens de zwangerschap in Nederland.

Suze Jans is
redacteur TvV

“Ik kwam altijd weer terug bij de verloskundige.” Maar op een bepaald moment had Katz Rothman het gevoel dat ze niets nieuws meer te vertellen had. “Totdat ik via een collega betrokken raakte bij ‘food studies’. Ik wist niet eens dat dit een vakgebied was. Tot mijn verrassing bleken er veel jonge onderzoekers geïnteresseerd te zijn in dit onderwerp. Tijdens een discussie over ‘home cooking’ viel er een muntje: ‘home cooking’ en ‘home birth’ daar moest een relatie tussen zijn. Ik sprak met de steeds populairder wordende ambachtelijke bierbrouwers, de nieuwe broodbakkers en kleinschalige kaasmakers. Ze zeiden allemaal het zelfde: dat het gaat om ambacht en vaardigheden. Niet alleen het product is van belang, maar ook het proces. Er is meer nodig dan alleen harde wetenschap; ze houden van de ingrediënten. Ik hoorde exact hetzelfde als wat ik al die jaren van de verloskundigen had gehoord. Ze hebben het beiden over vaardigheden, over de natuurlijke wijze, ik moest er bijna om lachen, zo groot waren de overeenkomsten!”

Drie fasen

Katz Rothman begon in de geschiedenis te duiken en naar de parallellen te kijken. Ze ontdekte drie fasen. De eerste fase is de introductie van de wetenschap. Niet alleen om het leven te begrijpen maar ook als slimme en handige manier om dingen te organiseren en uit te voeren. In fase één duikt het eerste verpakte voedsel op en een keuken met apparaten die een slimme vrouw kon managen. “Vrouwen vochten voor het beloofde land

van het wetenschapsmodel. Geboorte verhuist naar de wetenschapstempel: het ziekenhuis. Met de eerste feministische golf voerde vrouwen campagne voor pijnstilling tijdens de bevalling. Deze introductie van anesthesie bleek ongelofelijk belangrijk. Het gaf artsen een grotere rol in het geboorteproces en bevestigde de medische controle over zwangerschap en geboorte. “

Katz Rothman doceert geduldig verder: “Vervolgens kwam in fase twee de tijd na de Tweede Wereldoorlog. Die was in de Verenigde Staten misschien wel anders dan bij jullie. Onze soldaten name Franse chique mee uit Europa. De plaatselijke sandwichtent en de goedkope eetplekken werden vervangen door chiquere Franse restaurants en ‘haute cuisine’. Alles moest mooier. Maar de tweede feministische golf vond niet plaats in de geboortezorg. Door gebrek aan aansluiting met de feministen lukte het niet om zwangerschap en bevalling natuurlijker en minder gemedicaliseerd te maken. Vrouwen hadden immers hard gevochten om de keuken uit te komen.” “In de volgende fase zie je dat er een tegen-cultuur ontstaat”, vertelt ze, terwijl ze over de paarse lok in haar grijze haren strijkt. “Een cultuur van ‘power to the people’. Ik weet niet wat jullie equivalenten waren, maar in Amerika stonden mensen op zoals Ina May Gaskin [schrijver van het boek *Spiritual Midwifery*, red] en Alice Waters [voerde campagne voor gezonde voeding op scholen en de beschikbaarheid van gezonde biologische voeding voor iedereen, red.]” Ze rekent zichzelf tot deze generatie. “We

waren tegen alles: counter-cuisine en countergeboorte. In de keuken gingen we back-to-basics. We bakten tofu en aten bruinbrood. De vroedvrouw herleefde en we gaven borstvoeding. Maar de medische wereld ploegde langzaam verder, net zoals de fast-foodketens: het sectiopercentage ging van 7% naar 35% en McDonald’s werd steeds populairder.”

Gespleten universum

En nu? “Nu zitten we in een gespleten universum met een obesitasepidemie, McDonalds op iedere hoek en biologische rucola en twintig soorten muesli in het schap van de supermarkt. We bevallen in bad, thuis of in het geboortecentrum of zelfs UC [unattended child birth] en aan de andere kant heb je een stijgend percentage epiduralen of een sectio naar keuze. Het gaat allemaal om keuzevrijheid. Maar wat je ook kiest, er zal altijd iemand zijn die je op de bijbehorende risico’s wijst. We zijn beland in het tijdperk van wijsheid en het tijdperk van stompzinnigheid, geloof en ongelooft, de lente van hoop en de winter van wanhoop. Niemand weet waar de waarheid ligt. De industrie dicteert nog steeds: Italiaanse mamma’s op het etiket, authentieke recepten en lokale producten.”

Keuzevrijheid

Katz Rothman noemt het ‘cooptation’: je geeft mensen zogenaamd wat ze willen maar ondertussen behoud je de controle en doe je het toch op jouw manier. “Bait and switch” legt ze uit. “Je geeft wat lekkers maar dan blijkt er een hengel aan vast te zitten.” Ze geeft het voorbeeld van de huiselijke verloskamer

“De zwangere verwordt tot dwaze vrouw die technologie nodig heeft. Het is een slimme tactiek”

waar alle apparatuur verborgen maar toch aanwezig is. Of de beschikbaarheid van een bevalbad, waar uiteindelijk niemand in mag en sectiopercentages die blijven stijgen. De industrie of het systeem lijkt keuzes te bieden, maar is dat werkelijk zo?

Katz Rothman legt uit dat de taal van de keuzevrijheid niet persé de taal is van het in hun eigen kracht zetten van mensen. “Life is not an icecream choice”, zegt ze gedicteerd. “De taal van keuzevrijheid is ook het mechanisme van consumentenkeuzes. Laten we dat niet vergeten. Onder het mom van keuzevrijheid wordt ons van alles verkocht wat we niet persé nodig hebben, zoals een doula. Maar ondertussen onderga je nog steeds dezelfde procedures en is er in werkelijkheid niets veranderd. En als je het gaat hebben over foetale rechten, dan verwordt de zwangere tot een dwaze vrouw die technologie nodig heeft. Het is een slimme tactiek. Bovendien zijn keuzes ook altijd afhankelijk van middelen. Het heeft geen zin om uit zes verschillende smaken te kiezen als je niet eens één smaak kunt betalen.”

“We moeten ons afvragen hoe keuzes worden gestuurd en wie daar belang bij heeft. Keuzevrijheid is geen *alternatief* voor sociale controle maar het *mechanisme* van sociale controle. Keuzes worden altijd in context gemaakt en zijn onderdeel van een groter geheel, een grotere sociale context. We hechten waarde aan het product, maar niet aan het proces. Het is de baby die telt, niet hoe deze geboren wordt. We hechten waarde aan de diamant en vergeten dat er kinderen in de mijn werken waar de diamant gevonden is. It is very much about industrialisation.”

“Onder het mom van keuzevrijheid wordt ons van alles verkocht wat we niet nodig hebben”

Thuisbevalling speeltje elite

Het verhaal van Katz Rothman klinkt erg Amerikaans, maar er zijn parallellen met Nederland. Denk aan het sectiopercentage dat hier ook nog steeds niet daalt. En ook Nederland kent een beweging weg van de industrialisatie, naar het individualisme, naar gezond eten, naar zelf maken. Katz Rothman maakt zich zorgen over de devaluatie van en daardoor het verlies aan wijsheid en specifieke vaardigheden onder verloskundigen. “Verloskunde is gereduceerd tot aardig zijn. Je hebt goede kennis en specifieke vaardigheden nodig om een thuisbevalling te begeleiden maar het lijkt in sommige ogen niet op te wegen tegen alle technische vaardigheden die je nodig hebt bij een gecompliceerde bevalling in het ziekenhuis.” Ze waarschuwt: “Pas op dat de thuisbevalling geen speeltje wordt voor de elite, net zoals chiazaad en biologisch voedsel.”

A bun in the oven. How the food and birth movements resist industrialization. Barbara Katz Rothman. New York University Press. ISBN: 978-1-4798-8230-4